

בעצתך תנחני

גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 86

פרשת מקץ – חנוכה

חנוכה – שינוי גישה לעבודת השם

התורה מבקשת מכל יהודי לוותר על החיים השוטפים, לוותר על צרכיו, ללכת אחרי הקב"ה ותורתו. החיים לא ניתנו כדי ליהנות אלא כדי לעבוד. החיים הם רצף של ויתורים. האם זה קל? לא, אבל לא באנו לכאן כדי שיהיה לנו קל.

יוון הגיעה עם תפיסת עולם חדשה, מרעננת: יש מקום לטיפוח עצמי. לא עוד היצמדות לחוקים בספר עתיק והליכה אחרי הזקנים. לא. מעתה יש לכם זכות קיום והגדרה עצמית. טפחו את הגוף, טפחו את עצמכם. אנחנו לא נגד חכמה, אנחנו בעד חכמה אבל החכמה צריכה לתת מענה לחיים עצמם. השקיעו בלימוד חכמות שישפרו את איכות חייכם, תתחילו לעשות חיים, להשקיע בעצמכם.

זאת אמירה מאוד מפתה. זאת לא מלחמת השקפה גרידא, האם ללמוד תורה או מתמטיקה, אלא מלחמה על איכות חיים. באה אומה מצליחה, בעלת תפיסת עולם כובשת, משתלטת על ארץ ישראל, ומציעה לכולם איכות חיים מודרנית, נעימה ועריבה, ששמה את הפרט במרכז.

במצב ענינים כזה, כל מי שלא היה מחובר עד הסוף בליבו פנימה לאידיאל של שמירת תורה ומצוות – נפל שדוד.

בתה של משפחת הכהונה שנישאה לסדרדיוט יווני, ביטאה היטב את התחושה של המתיוון המצוי מול עבודת בית המקדש. בחוצפתה הנוראה היא אמרה: "לוקוס לוקוס, עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל ואי אתה עומד להם בשעת דוחקם" (סוכה נה:). מה המשפט הזה אומר? אין לנו חשק להשקיע ולתת מעצמנו עוד ועוד ולהתבטל כל הזמן מול מה שצריך לעשות. אנחנו רוצים לחיות! אתם הרבנים רוצים שנשקיע מעצמנו? בבקשה, אבל אנחנו רוצים קבלות על ההשקעה. רוצים פירות הצלחה כאן ועכשיו.

ומה באמת התשובה? היכן שורש הטעות?

השורש נמצא ביחס אל עבודת השם. האם רואים אותה כאוסף פקודות ומצוות שצריך לעשות כדי להשביע את רצון השם, או כאורח חיים, כשיטה לחיים, שבאה לתרום לך אישית. "לשמור את מצוות ה' ואת חוקותיו אשר אנכי מצווך היום – לטוב לך!" (דברים י ג).

הקב"ה לא בא לדרוש ממך שתקריב את חייו למענו, שתסבול ושתוותר. זו טעות בכל ההסתכלות על עבודת

המפתח להבנת ענינו של חנוכה נמצא בדברי הב"ח המפורסמים (או"ח תר"ע), שכתב וזה לשונו:

"ונראה דבפורים עיקר הגזירה היתה לפי שנהנו מסעודתו של אותו הרשע, ועל כן נגזר עליהם להרוג ולאבד את הגופים שנהנו מאכילה ושתיה של איסור ושמחה ומשתה של איסור, וכשעשו תשובה עינו נפשותם וכמו שאמרה אסתר לך כנוס את כל היהודים וגו' ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים וגו', ולפיכך קבעום למשתה ויום טוב לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על שהתרשלו בעבודה, ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה כדתיא בברייתא שגזר עליהן אותו הרשע לבטל התמיד, ועוד אמר להם מצוה אחת יש בידם אם אתם מבטלין אותה מידם כבר הם אבודין ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין כו' עמדו וטימאו כל השמנים. וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה', על כן נעשה הנס גם כן בנרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה, ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שלב".

חנוכה הוא לא מלחמה על הגוף אלא על הנפש, על הזכות להיות יהודים כראוי, לקיים את עבודת המקדש, להיות דבקים בה', ולשמור על תרבות יהודית מול הסחף של תרבות יון. המאבק של חנוכה לא היה רק מול היוונים, אלא גם מול יהודים, מול מתיוונים שהחליטו ללכת אחרי תרבות יון השלטת והמצליחה.

והשאלה נשאלת: אם המלחמה של חנוכה היתה על הנשמה, והיא באה כתוצאה מכך שהתרשלו בעבודה ולא היו מספיק מסורים למצוות ה' – למה היא היתה צריכה להיעשות בשדה הקרב? מלחמה על רוחניות אמורה להיעשות בבית המדרש, בהתמסרות לקיום מצוות ה', בהתמסרות ללימוד התורה. למה הקב"ה סיבב שההכרעה תהיה על ידי חרב, על ידי הליכה למלחמה מול הפילים?

נראה שטמון כאן סוד עמוק במהותה של ההתרשלות בעבודה, ובמהותו של התיקון. לא היה כאן רפיון והתחזקות בעלמא, אלא שינוי תפיסה שורשי.

איך באמת קרתה הנפילה הגדולה של ההתיוונות, של הכריעה ברחם מול תרבות יוון? מה קרה פתאום? איך עם של עובדי השם פתאום משנה את הנהגתו, משתף פעולה עם שונאי ישראל, ומוכן לסגור את שערי בית המקדש?

השם. הדרישה של התורה הינה שתחיה נכון, חיים מלאים שמחברים בין הגוף לנשמה, חיים שמביאים לידי ביטוי את כל כוחות הנפש. זו הצורה הנכונה של חיים של תורה. יש לך גם נשמה, לא רק גוף. הנשמה שלך רוצה את הקדוש והמרום והנשגב. הנשמה רוצה להרגיש אלוקות, להרגיש דבקות, להוציא אל הפועל את הרצון להיות טוב באמת. התורה באה לבטא את הכוח הפנימי, ה"נשמתית", ולהפריח אותו.

המאבק של חנוכה היה סביב הדלקת המנורה. המנורה היא הסמל של אור התורה (כמאמר חז"ל הרוצה להחכים ידרים), שאותו היוונים באו להכרית מעם ישראל. הם טימאו את כל השמנים כדי לבטל את אור המנורה.

למה דווקא טומאה? למה לא שפכו את כל השמנים לפח האשפה? יש כאן אמירה מאוד מהותית: כל המושג של טומאה וטהרה נובע מההבנה שיש דברים גבוהים ומרוממים בחיים, ואנחנו מנסים להביא את עצמנו אל החלק המרומם והקדוש של החיים, לכן אנחנו נזהרים שלא לגשת אל הקודש כמות שאנחנו, אלא על ידי טבילה, הכנה, התנתקות מהבלי העולם.

היוונים נלחמו בקדושה, נלחמו בהבנה שיש גבוה ונשגב ומקודש בחיים. בעיניהם החיים ניתנו כדי ליהנות, כדי לקדש את זכויות הפרט, כדי לחיות בטוב כמה שיותר. כל הרובד הנשמתית, הגבוה והמקודש, לא היה מוכר אצלם. מבחינתם כל מצוות התורה הינן דרישות לויתור אינסופי. הם טימאו את השמן כעיקרון.

ומה היתה התשובה של עם ישראל? האור של המנורה הוא חלק מהחיים שלנו.

אם עד היום המנורה היתה בתוככי בית המקדש, היום הוצאנו אותה אל הבית של כל יהודי ויהודי. כל יהודי מדליק נרות בביתו, כדי לקדש את החיים האישיים שלו. אל תחשוב בטעות שהתביעה להתקדשות והתרוממות הינה תביעה לוותר על החיים שלך השוטפים והאמיתיים, אלא להיפך: התורה באה לרומם את החיים שלך עצמם, לעשות אותך באופן אישי לאדם יותר גבוה, יותר מרומם, יותר מחובר לרובד של הנשמה. אין כאן דרישה לויתור, אלא להיפך: דרישה לבניה עצמית.

המשנה באבות פרק א אומרת: "משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה". כאן מסתיימת השושלת. בסיום השושלת הזו נפתחת תקופת התנאים, במקביל בערך לנס חנוכה. התורה עוברת מידי הנביאים ואנשי כנסת הגדולה לתנאים, שהם מקימים בתי מדרשות הפתוחים לציבור, והתורה פרה ורבה בלב של כל אחד ואחד (עיי' פחד יצחק שהאריך בזה, שאור התורה התפשט בתקופת התנאים, בנס חנוכה). זה בעצם החידוש של חנוכה: מול הפתיחות שיוון

מציעה, החיים היפים שמעמידים במרכז את הפרט ואת צרכיו – התורה מציעה את החיים הפתוחים היפים באמת. התורה מספרת לך שאתה לא רק גוף, אתה גם נשמה, יש בך רובד רוחני שרוצה לבוא על סיפוקו, וכל עוד לא תיתן לעצמך את מאוויך הפנימיים אתה לא תהיה מאושר באמת. התורה היא לא אינטרס של הקב"ה שבחר אותך לעבד, אלא אינטרס שלך.

וכאן אנחנו מגיעים לשאלה שפתחנו בה: למה הקב"ה סיבב שהמלחמה על העבודה בבית המקדש נעשתה בשדה הקרב? כי אדם מוכן ללכת לשדה הקרב ולסכן את חייו רק על דבר שהוא מרגיש שזה באמת עסק שלו. הוא לא נלחם כאן בשביל לעשות טובה לקב"ה, כביכול. הוא נלחם בשביל עצמו. חיי תורה זה אינטרס אישי שלו. ממלכה יהודית שמעמידה את בית המקדש במרכז חיי האומה – היא לא רק מצוה, זה משהו אחר לגמרי. זה חיים יפים ומאושרים, שאנחנו נלחמים עליהם כעל אינטרס אישי שלנו.

התפיסה הזו משליכה על אינספור תחומים בחיים. ההבנה שהתורה היא לא עסק של הקב"ה כביכול אלא עסק אישי שלנו, נוגעת לכל רבדי החיים. אבל כאן ניגע בנקודה אחת שכבר עוררנו עליה בעבר:

יש תחושה כללית שפוגשת אנשים רבים, שלהיות "פרומר" זו נחיתות מסוימת. בדרך כלל במפגש של בחור מישיבה פתוחה יותר מול בחור מישיבה סגורה – וכן בנות סמינר – יד הפתוחים על העליונה. הם מרגישים את עצמם יותר מוצלחים: אנחנו מכירים את החיים, נהנים מהחיים. ואתם מה? סתם צדיקים. נכון, בעולם הבא כנראה אתם תקבלו יותר שכר, אבל כל עוד אנחנו כאן – אנחנו המוצלחים.

שורש התופעה מגיע לענ"ד מנקודה זו: כמה הצדיק באמת מרגיש מחובר לעצמו, כמה הוא מרגיש שהתורה והמצוות הם חלק מחייו, וכמה הוא עושה אותן רק בשביל הקב"ה. האם הוא בעצם מוכן להתמסר ולוותר, ולא לחיות באמת את החיים שלו. זה בעצם מה שיוצר את התחושה של "צו"ל" – הוא איש שמוותר וסובל למען ה'. כל כולו לשם שמים, אבל בסופו של דבר הוא לא חי את חייו בצורה שמחוברת לעצמו.

ההבנה שהתורה לא באה לדרוש מעצמך ניתוק עצמי אלא להיפך – לרומם ולקדש, ולהביא אותך אל הרבדים העמוקים של הנשמה – מסייעת לאדם להרגיש את עצמו באמת טוב עם עצמו, להיות באמת מוצלח, ולשדר זאת בסביבתו. אני לא "צו"ל" שבחר לחיות חיים רעים בשביל עולם הבא; אני אדם שמכיר את העומק של החיים ובוחר לחיות נכון, חיים שיש בהם תוכן. תפיסת עולם כזו משליכה גם על צורת עבודת השם עצמה, אבל זה כבר נושא לדיון עמוק בפני עצמו.

להצטרפות לרשימת התפוצה
לקבלת מאמרים שבועיים:

B0548407520@gmail.com